

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

לפני כב' השופטת איריס אילוטוביץ' סגל

בעניין: הגברת ש.ל (אדם שמונה לה אפוטרופוס)

מבקשת: הקרן לטיפול בחסויים
על-ידי באת כוחה - עורכת הדין סימה סלע פלקס ואח'

נגד

- משיבים: 1. ש.ל (האדם שמונה לו אפוטרופוס)
על-ידי האפוטרופה לדין מטעם הסיוע המשפטי
עורכת הדין שוש חן נחום
2. ק.א.ל
3. האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב משרדי ממשלה

החלטה

לפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, התשכ"ב-1962 (להלן - "חוק הכשרות")

"ימלא פי, תהילתך;

כל היום' תפארתך.

אל – תשליכני, לעת זיקנה;

ככלות כוחי, אל תעזבני."

(תהילים פרק עא פסוקים ט, י)

לפניי בקשה למתן הוראות, במסגרתה עתרה הקרן לטיפול בחסויים - המרכז הישראלי לאפוטרופוסות (להלן - "הקרן לטיפול בחסויים"), אשר מונתה כאפוטרופוס קבוע לגופה ולרכושה של הגברת ש.ל (להלן - "גברת ש.ל").

במסגרת החלטה זו תבחן השאלה - האם יש להעביר אדם שמונה לו אפוטרופוס למוסד סיעודי חרף התנגדותו?

בצידה של שאלה זו עומדת שאלה נוספת והיא באשר לסמכותו של בית המשפט לענייני משפחה ליתן "צו יציאה" לאדם שמונה לו אפוטרופוס ממוסד רפואי.

אילו השאלות המונחות לפתחי לשם הכרעה.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

העובדות הרלוונטיות לעניין

1. ראשיתו של מסע ביום 11.2.2019 עת הוגשה לבית המשפט בקשה למינויה של הקרן לטיפול בחסויים כאפוטרופה על גופה ורכושה של הגברת ש.ל (א"פ 19-02-26136).
2. הבקשה הוגשה על ידי ב"כ היועץ המשפטי לממשלה במשרד העבודה והרווחה.
3. גברת ש.ל, בת 75 ואם לשתי בנות, סיעודית ודמנטית עם ירידה קוגניטיבית משמעותית לאחר שבץ מוחי. גברת ש.ל פרודה מבעלה, אשר שוהה כיום אף הוא במוסד גריאטרי.
4. גברת ש.ל ומשפחתה מוכרים לגורמי הרווחה זה שנים רבות נוכח רקע של בעיות סוציאליות קשות.
5. עד לאחרונה, התגוררה גברת ש.ל בדירה שכורה בבת ים, חרף העובדה שבבעלותה דירה במשותף עם בעלה. בתה של גברת ש.ל, הגברת ק.א (להלן - "הבת"), נטלה לעצמה את האחריות לטפל באימה והחלה לניידה בין בתי חולים שונים - דבר אשר הוביל לניתוקה מהקהילה. בתה השנייה של גברת ש.ל, אינה מעורבת בטיפול באימה ואינה מצויה עמה בקשר.
6. לבקשה למינוי אפוטרופוס על גופה ורכושה של הגברת ש.ל, צורף תסקיר סעד אשר פירט את השתלשלות האירועים, את מצבה הפיזי והנפשי של גברת ש.ל וכן ניתנו המלצות לעניין המשך טיפול מחלקת הרווחה בעניין. עוד צורפה לבקשה, תעודה רפואית מיום 9.1.2019 מאת פרופ' ברלינר, לפיה גברת ש.ל סובלת מדמנציה, סיעודית, אינה מסוגלת לקבל החלטות בעצמה, זקוקה לאפוטרופוס שידאג לענייניה ואיננה מסוגלת להביע עמדתה לעניין המינוי.

תסקיר הסעד מטעם עיריית בת ים מיום 3.2.2019 – (להלן - "התסקיר")

7. בתסקיר, צוין כי הגברת ש.ל מוכרת כניצולת שואה, כאשר הכנסותיה מסתכמות בקצבה מטעם הביטוח לאומי ורנטה מטעם משרד האוצר בסך כולל של כ-7,000 ₪ לחודש. משפחתה של גברת ש.ל, תוארה כמשפחה בעלת מורכבות סוציאלית קשה מאוד. בשנים בהן התגוררה הגברת ש.ל בדירה בבת ים, נהגה להגיע למועדון ניצולי שואה באופן סדיר ואף הייתה מטופלת על ידי פסיכולוגית, ואף הייתה זכאית למטפלת מטעם הביטוח הלאומי (עמוד 2 לתסקיר הסעד).
8. בחודש אוגוסט 2017, קיבלו שירותי הרווחה פנייה ולפיה הבת של הגברת ש.ל, החלה להערים קשיים על כניסתה של המטפלת לבית אימה. על פי הנטען בתסקיר במהלך אותה התקופה, החלה הגברת ש.ל לסבול מהתקפים אפילפטיים ומהתדרדרות קוגניטיבית. הבת החליטה לאשפזה בבית חולים - אותו בית חולים שבו שהה באותה העת, האב ובעלה לשעבר של הגברת ש.ל.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

9. במהלך התקופה שלאחר מכן, העבירה הבת את אימה מבית חולים אחד למשנהו, והדבר הוביל לניתוקה של הגברת ש.ל. מהגורמים אשר היו אמונים על בריאותה עד לאותה העת (עמודים 2-3 לתסקיר).
10. המעברים התכופים בין בתי החולים והניתוק מהקהילה החלו לתת אותותיהם על מצבה של הגברת ש.ל. אשר רק המשיך להתדרדר. בית החולים דווח על הזנחה במצבה, הן מהבחינה הבריאותית והן מהבחינה האישית. אף מצבה של הבת תואר כקשה. יחד עם אימה גם הבת אושפזה בבית החולים לצורך ניתוח נוירולוגי. הניתוח הותיר את הבת מרותקת לכיסא גלגלים (עמוד 3 לתסקיר הסעד).
11. מבתי החולים והמוסדות השונים בהם שהתה הגברת ש.ל., נמסר כי הבת סירבה לאפשר לצוות הרפואי להעניק לאם טיפול ואף נהגה באלימות כלפיהם. אף שהוצע לאם ולבת פתרון מגורים זמני מטעם ובמימון המדינה, השתיים סירבו לשתף פעולה והעדיפו להישלח לרחוב (עמוד 3 לתסקיר).
12. בחלוף כחודש וחצי הגיע שוב הגברת ש.ל. לבית החולים - הפעם, כאשר רגליה מלאות בפצעים מורכבים ובהן רימות ותולעים. בית החולים תיאר את מצבה של הגברת ש.ל. כמצב של הזנחה קשה, היעדר טיפול נאות ומניעת כל היגיינה בסיסית. הבאתה של הגברת ש.ל. לבית החולים, התאפשרה רק לאחר קבלת צו מבית משפט השלום על פי סעיף 4 לחוק הגנה על חוסים, התשכ"ו-1966. בשל מצבה הרפואי החמור, אושפזה הגברת ש.ל. במחלקה לסייעוד מורכב (עמוד 4 לתסקיר הסעד).
13. המלצות התסקיר היו כי יש למנות באופן דחוף אפוטרופוס על גופה ורכושה של הגברת ש.ל. צוין כי הבת, סיכנה למעשה את בריאותה של הגברת ש.ל. וגרמה להרעה גורפת במצבה הפיזי והנפשי. על כן, הומלץ להרחיק את הבת מסביבתה של הגברת ש.ל. וזאת על מנת שניתן יהיה לספק לה טיפול רפואי רציף, יעיל ומיטבי (עמוד 5 לתסקיר הסעד).

מינויה של הקרן לטיפול בחסויים כאפוטרופה על גופה ורכושה של הגברת ש.ל.

14. לנוכח האמור ביום 2.4.2019 ניתנה החלטה לפיה יש למנות את הקרן לטיפול בחסויים כאפוטרופוס קבוע על גופה ורכושה של הגברת ש.ל. עוד צוין בהחלטה, כי אין להתעלם מהצורך להגן על הגברת ש.ל. מפני בתה על מנת שלא תחבל במתן הטיפול לאימה, בקבלת התרופות באופן סדיר, בהגעה לבדיקות ובקבלת החלטות רפואיות.
15. ביום 7.10.2019 הועברה הגברת ש.ל. לסידור מוסדי "והדרת פני זקן" בבני ברק (להלן - "בית האבות").
16. הפצעים ברגלה של הגברת ש.ל. הצריכו טיפול במידי ומצבה הרפואי החמור.
17. בתה של הגברת ש.ל. שהתה עמה בבית האבות והקשתה על כל ההליך הטיפולי. צוין כי הבת הייתה מוזנחת ונמנעה מלהקפיד על כללי היגיינה בסיסיים. הבת הפריעה לצוות, התנגדה למתן טיפול

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

תרופתי לאימה, הפריעה לרצף התקין של שנתה, מנעה את שילובה בקרב שאר דיירי בית האבות ועשתה במחלקה ככל העולה על רוחה. נעשו ניסיונות לשוחח עם הבת ולהגיע עמה להבנות אולם אלה, לא צלחו.

18. בחודש אוקטובר 2019 פנה בית האבות ללשכת הרווחה בבקשה להוצאת צו הרחקה כנגד הבת אשר ימנע ממנה מלשהות בבית האבות בשעות הלילה.

19. בסמוך לאחר מכן התדרדר מצבה הרפואי של הגברת ש.ל וביום 25.10.2019 היא אושפזה בבית החולים הדסה עין כרם (להלן – "בית החולים"). הבת שהתה לצד אימה גם לאורך השהות בבית החולים. יצוין, כי הבת עמדה על כך, כי הגברת ש.ל תאושפו בבית החולים באזור ירושלים ולא בבית חולים באזור המרכז.

20. ביום 5.11.2019 נשלחה לקרן לטיפול בחסויים פנייה מטעם בית החולים, במסגרתו ציינה העובדת הסוציאלית מטעם בית החולים, כי הגברת ש.ל משוחררת מבחינה רפואית וכי הוצאה הפסקת מימון לאשפוז בבית החולים על ידי קופת החולים מכבי. במהלך אשפוז, הייתה הגברת ש.ל מוזנחת ביותר וסירבה לשתף כל פעולה עם הרופאים. בתה המרותקת אף היא לכיסא גלגלים ניצבה לצדה באופן קבוע וסירבה לענות לשאלות הצוות הרפואי.

21. אלא מאי? הגברת ש.ל וביתה מתנגדות לשחרור מבית החולים, בטענה כי יש לבצע בדיקות נוספות. כל ניסיון לשוחח עם הבת ולשכנע אותה כי המעבר לסידור מוסדי יועיל לאימה לא צלח. לטענת הקרן לטיפול בחסויים, גברת ש.ל עצמה, אינה מסבירה את פשר התנגדותה לשחרור מבית החולים ומעבר לסידור מוסדי וייתכן ועמדתה זו התגבשה בהשפעת הבת.

העברתה של הגברת ש.ל מבית החולים למוסד סיעודי

22. ביום 18.11.2019 הגישה הקרן לטיפול בחסויים בקשה דחופה לבית המשפט - זו הבקשה המונחת לפניי עתה - להורות על העברתה של הגברת ש.ל מבית החולים, שבו סיימה לקבל טיפול רפואי, לסידור מוסדי מתאים שנמצא לה למוסע סיעודי "ותיקים" בבני ברק (להלן - "מוסד סיעודי") או כל סידור מוסדי אחר וכן, לקבוע שעות ביקור בהן תוכל הבת לבקר את אימה במוסד הסיעודי. עוד בבקשה, צוין כי גברת ש.ל כמו גם הבת מתנגדות להעברה ומבקשות להישאר בבית החולים.

23. לבקשה, צורף תסקיר הסעד וכן, דו"ח מטעם העובדת הסוציאלית, הגברת עדס דבורה מיום 17.11.2019, במסגרתו צוינו הדברים הבאים:

"[...] סיימה לקבל הטיפול הרפואי, משוחררת מבחינה רפואית וזקוקה להמשך טיפול במוסד סיעודי [...] נמצא לה מקום בבית אבות בבני ברק. במהלך אשפוז ביתה, קרן, שוהה לידה באופן קבוע, אינה מאפשרת לי כלל

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

לשוחח עם שמעונה, מרימה קולה [...] אינה מאפשרת לנהל שיחה, אומרת כי מתנגדת לכל ניסיון לשחרר את אימה. במעט שניתן היה לשוחח עם שמעונה, מתנגדת אף היא למעבר. נראה כי לביתה, קרן, השפעה גדולה עליה. שמעונה אינה מדברת אלא בנוכחות ביתה, חוזרת על אשר קרן אומרת. להערכתנו, שמעונה אינה מבינה את מצבה להתנגדותה למעבר למחלקה סיעודית קשורה בעיקר להתנגדותה של ביתה קרן אשר משפיעה עליה רבות [...] התנגדותה של ביתה להעברתה קשורה למצבה הנפשי והסוציאלי וכמובן אינה מקדמת את טובתה של המטופלת". [הדגשות כאן ולהלן שלי – א' א' ס']

24. לאחר עיון בבקשה נקבע דיון דחוף ליום 24.11.2019.

25. נוסף על כך, ניתנה החלטה שהופנתה לאגף לסיוע משפטי במשרד המשפטים לדאוג למינוי אפוטרופה לדין בדחפיות לגברת ש.ל על מנת שיציג לבית המשפט את עמדתה.

26. ביום 21.11.2019 התקבלה תגובה מטעם בא כוח היועץ המשפטי לממשלה במשרד העבודה והרווחה, ולפיה אין בכוונתו להתערב בהליכים הנוגעים בבקשה נוכח מינויה של הקרן לטיפול בחסויים כאפוטרופה לגופה ולרכושה של הגברת ש.ל, ומאחר שישנם גורמי מקצוע האמונים על הטיפול בה.

27. ביום 24.11.2019 התקיים דיון אליו התייצבו שני נציגים מטעם הקרן לטיפול בחסויים וכן האפוטרופה לדין מטעם האגף לסיוע משפטי במשרד המשפטים.

28. בכל הנוגע לעמדתה של הגברת ש.ל ביחס לפינויה מבית החולים, טענה האפוטרופה לדין כי רצונה של הגברת ש.ל לשוב לדירתה בבית ים. נוכח גילה המתקדם ומצבה הרפואי של הגברת ש.ל, הבהירה לה האפוטרופה לדין כי הדירה בבית ים ממוקמת בקומה השלישית בבניין ללא מעלית, אינה משופצת ואיננה מוגדרת כראויה למגורים.

29. בנקודה זו, חשוב לציין כי כלל הגורמים המקצועיים והרפואיים הקפידו לציין את הדילמה הקשה בפניה הם ניצבים לנוכח הקשר הבעייתי הקיים בין הגברת ש.ל לבתה. כיום, הבת שוהה אף היא בבית החולים לצד אימה במהלך כל שעות היממה ולנה לצידה במיטה מאולתרת. הבת לא עוזבת את אימה לרגע ואינה מאפשרת לה להביע את רצונותיה באופן בלתי אמצעי בעקבות חששה שמא יפנו את אימה מבית החולים לעבר מוסד חלופי ואילו היא עצמה - תגיע חזרה לרחוב. אפנה בהקשר זה לדבריה של האפוטרופה לדין (עמוד 6 לפרוטוקול הדיון מיום 4.12.2019, שורות 34-30 ועד עמוד 7, שורות 1-9):

"אני עו"ד 13 שנים אבל הייתי עו"ס מ1994, התחום שלי הוא תחום זקנה, הרצון שלה הוא רצון ברור ואני שמעתי אותה בלי הבת, האח אמר לי יש לך

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

הזדמנות פז כי הבת לא עוזבת אותה לרגע, היא פוחדת שהאמא תביע משהו שהבת לא רוצה.

אני ראיתי אותה, ישבתי בחדר שלה יותר מחצי שעה, שוחחתי איתה, אני סבורה שזה רצונה, היא הייתה קוהרנטית מאוד, האישה יודעת להביע את רצונה, אני יכולה לומר שניתן להרגיש את עניין הזיכרון שלה, לא צריך להיות רופא בשביל זה אבל היא יודעת להביע את רצונה והיא אמרה לי שהיא לא רוצה שום בית אבות ולא רוצה מוסד היא רוצה ללכת הביתה וזה רצון ברור של הרבה מאוד אנשים. בית, לא מוסד. הבית השכור הוא גם בית, היא לא רוצה מוסד.

הבת לעניות דעתי תכשיל, היא רוצה מוסד כי זה בעיה אצל הבת, אני לא פסיכיאטרית אבל יש פה בעיה, הבת מחפשת לרוץ ממוסד למוסד, היא מוצאת שם מזון חם, היא רוצה לטפל באמא שלה ולישון לידה אפילו על הרצפה. הבת מחפשת "להתנחל" סליחה על המילה. בבית היא תצטרך להיות עם עובדת זרה, אם היא תפריע יהיה אפשר להרחיק את הבת".

30. בתום הדיון, הוריתי לאפוטרופה לדין להודיע לבית המשפט האם בכוונתה לערוך ביקור נוסף בבית החולים הדסה עין כרם וזאת עד ליום שישי 6.12.2019 בשעה 10:00. נוסף על כך, הוריתי לקרן לטיפול בחסויים לעדכן את בית המשפט עד למועד האמור בדבר שם המוסד אליו ניתן יהיה להעביר את הגברת ש.ל.

דיון והכרעה

31. אפוטרופוסות הוא מוסד שבו אדם או תאגיד מתמנה על ידי בית המשפט במטרה "להיכנס בנעליו" של אדם אשר נקבע כמי שאינו יכול לדאוג לענייניו ולקבל בעבורו החלטות.

32. במוקד החלטה זו ניצבת השאלה - כיצד יש לנהוג בנסיבות בהן המלצת האפוטרופוס עומדת בניגוד לרצונו של האדם שמונה לו אפוטרופוס? תת שאלה נוספת המתעוררת בעקבות סוגיה זו היא מהו קו התפר שבין חובתו של בית המשפט להבטיח את טובתו של אדם שמונה לו אפוטרופוס לבין זכותו היסודית והבסיסית של כל אדם לחירות ואוטונומיה? היכן עובר הגבול בין דאגה כנה ואמיתית לבין פטרנליזם וביטול רצון האחר?

33. שאלות אלה ועוד תדונה במסגרת החלטה זו.

34. בטרם צלילה לעומקם של דברים, יש לדון תחילה במקור סמכותו של בית משפט זה לדון בבקשה שהונחה לפתחו.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

האם לבית המשפט לענייני משפחה יש סמכות להורות על יציאתה של הגברת ש.ל מבית החולים למוסד חלופי חרף התנגדותה או אי שיתוף פעולה מצידה, כל זאת כאשר בית החולים לא הגיש תובענה למתן "צו יציאה"?

35. במסגרת הדיון עלתה שאלת סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה להורות על פינויו של אדם ממוסד רפואי על פי הוראות חוק לניהול מוסדות (מקרים מיוחדים), תשי"ב-1952 (להלן - "חוק לניהול מוסדות"). כאן חשוב לציין, כי הבקשה לא הוגשה לפי החוק לניהול מוסדות אלא לפי חוק הכשרות אך היא נידונה ארוכות במהלך הדיונים שהתקיימו.

לשון סעיף 8(א) לחוק לניהול מוסדות קובעת כך:

"צו יציאה

8. (א) רשאי שופט שלום, על פי בקשת היועץ המשפטי לממשלת ישראל או על פי בקשת המוסד הנוגע בדבר, ואם ניתן צו הנהלה - רשאי הנאמן, לצוות על כל אדם הנמצא בשטח המוסד לצאת אותו שטח, לזמן שייקבע בצו או ללא תחום זמן, ולא להיכנס אליו עוד לכל מטרה שהיא אלא בהסכמת הנאמן בכתב ולפי התנאים שייקבעו בהסכמה. לצו כזה ייקרא "צו יציאה".

(ב) ניתן צו יציאה על ידי נאמן, רשאי כל מי שנפגע על ידי הצו לערער עליו לפני שופט שלום, ובלבד שהגשת הערעור לא תעכב ביצוע הצו.

(ג) לא יינתן צו יציאה אלא אם שופט השלום או הנאמן ישוכנע שהצו דרוש למען מנוע הפרעות בניהול היעיל של המוסד בהתאם למטרות שלהן נוסד.

(ד) צו יציאה יעמוד בתוקף על אף האמור בכל חוק או בכל הסכם.

(ה) רואים צו יציאה כאילו הובא לידיעת האדם שעליו ניתן, אם פורסם או הומצא בכל דרך של פרסום והמצאה שהורה עליה שופט השלום או הנאמן".

36. לטענת הקרן לטיפול בחסויים, יש לראות את בית המשפט לענייני משפחה כמוסמך ליתן צו יציאה כמשמעו על פי סעיף 8(א) לחוק לניהול מוסדות, שכן לבית המשפט לענייני משפחה סמכות מקבילה לבית משפט השלום. לצד סוגיית הסמכות, טענה הקרן לטיפול בחסויים שכל עיכוב במתן החלטה בנוגע לפינויה של גברת ש.ל מבית החולים עלול לפגוע בה ולגרום להרעה במצבה.

37. מבחינה רפואית, נקבע שאין כל סיבה להמשיך ולהשאיר את הגברת ש.ל בבית החולים, וכי כל שהייה במחיצתם של חולים אחרים וחשיפתה לחיידקים עלולה לגרום להתדרדרות נוספת במצבה. על כן, ביקשה הקרן לטיפול בחסויים כי בית המשפט יורה לאלתר על פינויה של הגברת ש.ל

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

מבית החולים ועל מעברה לסידור מוסדי אחר. אפנה בהקשר זה לדבריה של באת הכוח מטעם הקרן לטיפול בחסויים (עמוד 1 לפרוטוקול הדיון מיום 24.11.2019 שורות 15-20):

"אנחנו רואים את טובתה וטובתה שהיא תתפנה. יש לנו ניסיון רב במקרים כאלה וגם שבית החולים יגיש תביעה, אנחנו לא רוצים להגיע למצב כזה. מחייבים אותה בעלויות על כל יום שהיא שם והייתה צריכה להשתחרר. זאת הדרך שאנחנו תמיד נוקטים וזאת דרך המלך. היו לנו מקרים שבית החולים הגיש תביעת פינוי ואנחנו במקביל פנינו לבית המשפט [...] ההתנגדות שלה היא לא סבירה, היא הייתה צריכה להשתחרר לפני 20 או 30 יום. יש לנו כרגע מוסד שמוכן לקבל אותה, יש 2 מוסדות שסילקו אותה".

38. מנגד טענה האפוטרופה לדין, כי לא ניתן להתעלם מהתנגדותה העיקשת של הגברת ש.ל להתפנות מבית החולים ומרצונה לשוב ולהתגורר בביתה ולא לעבור לסידור מוסדי אחר. על כן, במצב הנוכחי, נדרש לבחון פתרונות נוספים אשר ייתכן שיהיה בהם כדי להועיל.

39. בכל הנוגע לסמכותו של בית המשפט לענייני משפחה לדון בבקשה לפינויה של הגברת ש.ל מבית החולים, טענה האפוטרופה לדין, כי הבעייתיות עולה דווקא מכיוון זהותם של אלה, הרשאים לעתור לבית המשפט בבקשה למתן "צו יציאה" ולא מכיוון הערכאה המוסמכת לדון בה. סעיף 8(א) לחוק לניהול מוסדות קובע, כי בית משפט שלום יוכל לדון בבקשה לצו יציאה "על פי בקשת היועץ המשפטי לממשלת ישראל או על פי בקשת המוסד הנוגע בדבר".

ומיהו "המוסד הנוגע בדבר" במקרה שלפנינו?

40. התשובה לשאלה - בית החולים. על כן, בית החולים והוא בלבד, מוסמך לעתור לבית המשפט בבקשה לצו יציאה. בנסיבות שלפנינו, הבקשה לפינויה של הגברת ש.ל מבית החולים לא הוגשה על ידי בית החולים ואף לא על ידי היועץ המשפטי לממשלה אלא על ידי הקרן לטיפול בחסויים ומשום כך, נראה כי הצדק בדבריה של האפוטרופה לדין בנוגע לזהות מגיש התובענה.

41. בתום הדיון, ונוכח המחלוקת בין הצדדים בכל הנוגע לתחולתו של סעיף 8(א) לחוק לניהול מוסדות, נקבע מועד שבו תגיש הקרן לטיפול בחסויים את עמדתה, מגובה בפסקי דין, ולפיה בית המשפט רשאי להידרש לבקשה כאמור אף מקום שבו היא אינה מוגשת על ידי "המוסד הנוגע בדבר".

42. ביום 25.11.2019 הגישה הקרן לטיפול בחסויים מספר פסקי דין אשר יש בהם לטענתה כדי לתמוך בעמדתה בעניין הפינוי מבית החולים. מפסק הדין הראשון בה"פ 17-07-30882 **הסתדרות מדיצינית הדסה (חל"צ) נ' מוריאן** (24.7.2017) עולה כי בית המשפט לענייני משפחה מוסמך להכריע בבקשה המוגשת על פי החוק לניהול מוסדות ואולם, הבקשה לפינוי הוגשה על ידי המוסד הרפואי ולא על ידי האפוטרופוס שמונה. אף בפסק הדין השני בע"א 30785-12-18, מגיש התובענה היה בית החולים עצמו.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

43. ביום 28.11.2019 הגישה הקרן לטיפול בחסויים הודעה לבית המשפט אשר נשלחה אליה מעת עורכת הדין בתיה קישון, מהמחלקה המשפטית של בית החולים, אשר ביקשה להציג את עמדת בית החולים לבית המשפט. להלן לשון ההודעה:

"[...] ברצוני להבהיר כי גב' שמעונה לוי [...] מאושפזת בבית החולים הדסה, במחלקה הפנימית מאז 25.10.2019. הטיפול הרפואי בה הסתיים זה מכבר ולמעשה אין כל סיבה רפואית להמשך אשפוזה במחלקה. יתרה מזו, בית החולים סבור כי המשך שהותה בבית החולים מסכן את בריאותה במיוחד לאור גילה ומחלות הרקע שלה. כל ניסיונות בית החולים לשכנעה לעזוב לא צלחו, זאת למרות שנימסר לי כי נמצא עבורה מוסד מתאים שמוכן לקבלה. מסיבה זו החליטה הדסה לפנות בבקשה לבית משפט לפינוי מאושפז. הגשת בקשה מסוג זה בנוסף לעלויות הגבוהות, כרוכה גם בהשקעת זמן יקר של רופאים שיצטערו להתייצב לדיון על חשבון טיפול בחולים [...]" (במקור).

44. לאחר עיון בעמדת בית החולים, נקבע מועד דיון נוסף ליום 4.12.2019 בנוכחות נציג מטעם בית החולים, הקרן לטיפול בחסויים והאפוטרופה לדין.

45. ביום 2.12.2019 הוגשה לבית המשפט בקשה מטעם האפוטרופה לדין להורות על השבתה של הגברת ש.ל לביתה עם מטפלת זרה; על שיפוץ ביתה של גברת ש.ל; ועל הכנתו לכניסתה למגורים. בבקשתה, ציינה האפוטרופה לדין כי מבית החולים דווח כי הגברת ש.ל סיימה את ההליך הטיפולי לו נזקקה, וכי היא עודנה שוהה בבית החולים נוכח רצונה של בתה וללא כל קשר למצבה הרפואי. בתה של הגברת ש.ל היא חסרת בית ונוהגת להגיע עם אמה לבתי החולים השונים לשם מציאת מקום ללון בו. לגברת ש.ל ישנה דירה בבת ים אשר איננה ראויה למגורים. נוכח האמור ביקשה האפוטרופה לדין מבית המשפט לכבד את רצונה של הגברת ש.ל ולהורות על השבתה לביתה לאחר הכנתו למגורים בליווי של מטפלת זרה.

46. נוכח הדיון הקרב ובא, הוריתי ביום 3.12.2019 כי הבקשה תדון במהלך הדיון הקבוע לצדדים.

47. ביום 4.12.2019 התקיים דיון אליו התייצבו נציגי הקרן לטיפול בחסויים, האפוטרופה לדין ועורכת הדין בתיה קישון מטעם המחלקה המשפטית של בית החולים הדסה עין כרם (להלן - "נציגת בית החולים").

48. בכל הנוגע לסמכותו של בית המשפט להכריע בבקשה המוגשת על פי סעיף 8(א) לחוק לניהול מוסדות, טענה נציגת בית החולים כי ככלל, בית החולים נוקט בהליך של פינוי חולה מתחומיו, רק בנסיבות של אין מוצא ולאחר שמוצו כלל האפשרויות האחרות, לרבות ניסיון להסביר לחולה את המצב ולשכנע אותו ואת ובני משפחתו להתפנות מרצון. אף אם מחליט לבסוף בית החולים לנקוט בצעד של פינוי, אזי, הדבר נעשה לאחר מציאת סידור מוסדי חלופי לחולה. רצונו של בית החולים לוודא את קיומו של סידור חלופי לגברת ש.ל בטרם הפינוי, הוא שגרם לטענתה לעיכוב בהגשת

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

הבקשה לפינוי לבית המשפט. עוד נטען, כי כאשר נמצא לבסוף סידור חלופי עבור הגברת ש.ל, התברר לבית החולים כי ישנו הליך משפטי עומד ומתנהל בעניינה של הגברת ש.ל בנושא זה בדיוק. על כן, במקום להגיש בקשה חדשה, ביקש בית החולים להציג את עמדתו לבית המשפט במסגרת ההליך הנוכחי (עמוד 6 לפרוטוקול הדיון מיום 4.12.2019 שורות 3-6 וכן שורות 12-15).

49. בכל הנוגע להוראת סעיף 8(א) לחוק לניהול מוסדות, סבורני כי בנסיבות המתאימות ניתן יהיה לפרש את המונח "שופט שלום" ככולל אף שופט של בית המשפט לענייני משפחה כשופט המוסמך להידרש לבקשה למתן צו יציאה, וזאת רק כאשר מוגשת בקשה ליציאת אדם שמונה לו אפוטרופוס מבית החולים. בית המשפט לענייני משפחה מקביל בסמכותו לבית משפט השלום והשופטים שנבחרים לכהן בו נבחרים מתוך שופטי בית משפט השלום. אפנה בהקשר זה לסעיף 2(ד) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995 (להלן – "חוק בית המשפט לענייני משפחה"):

"כינון בית המשפט לענייני משפחה

2. (א) שר המשפטים, בהסכמת נשיא בית המשפט העליון, רשאי להסמיך בצו בית משפט שלום מסוים לשבת כבית משפט לענייני משפחה, אשר ידון בענייני משפחה, ולקבוע את תחום שיפוטו לצורך חוק זה; צו כאמור יכול שיסמיך את בית המשפט לדון בכל העניינים או בחלקם."

(ב) שם המשפטים, בהסכמת נשיא בית המשפט העליון, רשאי למנות שופטים מבין שופטי בית משפט השלום, שידונו בבית המשפט לענייני משפחה [...].

(ג) [...].

(ד) הוראות חוק זה אינן באות לגרוע מסמכותו של שופט בית משפט לענייני משפחה לדון בעניינים הנדונים בבית משפט השלום.

"[...]."

50. החוק לניהול מוסדות נחקק בשנת 1952 טרם כינונו של בית המשפט לענייני משפחה. משכך, לנוכח הוראת לשון סעיף 78 לחוק הכשרות הקובעת סמכות ייחודית לבית המשפט לענייני משפחה בכל עניין הקשור לחוק הכשרות והוראת לשון סעיף 68(א) לחוק הכשרות המאפשרת נקיטה באמצעים זמניים עד למציאת פתרון הולם עבור החוסים ואמצעים קבועים מחוץ למוסד, בדרך שתבטיח את הגנתם, והוראת לשון סעיף 2(ד) לחוק בית המשפט לענייני משפחה והוראת סעיף 8(א) לחוק לניהול מוסדות הקובעת "רשאי שופט שלום" – ניתן לומר כי לבית המשפט לענייני משפחה קנויה הסמכות לדון גם בתובענה לפי חוק לניהול מוסדות כאשר היא מוגשת על ידי האפוטרופוס.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

51. ואולם, בכל הנוגע לאלה הזכאים להגיש בקשה למתן צו יציאה על פי סעיף 8(א) לחוק לניהול מוסדות כאמור, ניתן לראות כי המדובר בשניים בלבד: "המוסד הנוגע בדבר" והיועץ המשפטי לממשלה. בצדק נטען כי הקרן לטיפול בחסויים, אשר מונתה לשמש כאפוטרופה לגופה ולרכושה של הגברת ש.ל, איננה מנויה על אותם גורמים המוסמכים להגיש לבית המשפט בקשה כאמור. אשר ל"מוסד הנוגע בדבר", קרי, בית החולים, בית המשפט אמנם קיבל את עמדת נציגו בדבר סיום תקופת האשפוז של גברת ש.ל וסירובה להתפנות מבית החולים, אולם אין די בצירוף עמדת בית החולים לצורך עמידה בדרישות הסעיף.

52. יצוין, כי בקביעה זו, לקחתי בחשבון את נימוקיה של נציגת בית החולים ולפיה, בית החולים טרם הגיש לבית המשפט בקשה למתן צו יציאה כדין שכן סבר כי די בהליך הנוכחי במסגרתו החלה הקרן לטיפול בחסויים כדי להגיע לפתרון העניין (עמוד 8 לפרוטוקול הדיון מיום 4.12.2019, שורות 12-13). ואולם, בנסיבות בהן לא היועץ המשפטי לממשלה ולא בית החולים הגישו בקשה ל"צו יציאה" – הרי שלא קמה להם עילת תביעה על פי החוק לניהול מוסדות ולא ניתן להידרש לסעד הפינני הקבוע בו.

53. שעה שאין חולק, כי בית החולים לא הגיש את התובענה מושא החלטתי זו איני נדרשת להכריע אשר לסמכותו או אי סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה לדון ב"צו יציאה" לפי חוק לניהול מוסדות, והדיון שבו תיאורטי בלבד. עם זאת, רוח הדברים מנשבת בהחלטתי זו והרציונל של החוק בנוגע למתן "צו יציאה" יש בו כדי להשליך על המקרה שלפניי. דווקא כאן, המקור הסמכותי אינו נשאב מהחוק לניהול מוסדות אלא דווקא מהוראת לשון סעיף 68(א) לחוק הכשרות.

ואסביר.

סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה מכוח סעיף 68(א) לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות

54. סעיף 68(א) לחוק הכשרות מסמיק את בית המשפט לנקוט בכל אמצעי הנראה לו לשם שמירת עניינו של אדם שמונה לו אפוטרופוס כפי שיפורט להלן:

"סמכות כללית לאמצעי שמירה

68. (א) בית המשפט רשאי, בכל עת, לבקשת היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו או לבקשת צד מעוניין ואף מיזמתו הוא, לנקוט אמצעים זמניים או קבועים הנראים לו לשמירת עניינו של קטין, ושל אדם שמונה לו אפוטרופוס, אם על-ידי מינוי אפוטרופוס זמני או אפוטרופוס-לדין, ואם בדרך אחרת; וכן רשאי בית המשפט לעשות, אם הקטין או האדם שמונה לו אפוטרופוס פנה אליו בעצמו".

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

55. משכך עולה השאלה - האם מוסמך בית המשפט להחיל את הוראת סעיף 68(א) לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, כדי לנקוט באמצעים זמניים עד למציאת פתרון הולם? הסעיף נושא את הכותרת "סמכות כללית לענייני שמירה", נועד כדי להבטיח אמצעים זמניים ואמצעים קבועים נוספים, בדרך שתבטיח את הגנתם, שלומם ובריאותם של חוסים. סמכות זו יכולה להיות מופעלת הן על ידי מינוי אפוטרופוס והן בדרך אחרת.

56. חוק הכשרות מצוי על קו התפר העדין בין זכות אדם לחרות, לכבוד לאוטונומיה ולקניין - לבין כוחה ואף חובתה של המדינה להבטיח שאדם שאינו יכול לדאוג לענייניו יקבל את ההגנה אותה נועד לספק לו האפוטרופוס.

כיצד יש לפרש את אותו "קו תפר" בין זכויותיו של האדם שמונה לו אפוטרופוס לבין חובתה של המדינה להגן על אותו אדם?

57. עקרון העל בחוק הכשרות הוא "עקרון טובת האדם שמונה לו אפוטרופוס", וזו תכליתו החקיקתית. ישנו משקל רב לרצון האדם שמונה לו אפוטרופוס ויש לשוות את רצונו לנגד עיני בית המשפט בכל החלטה ובכל עת (א"פ (טב') 10-06-23077 אלמוני (חסוי) נ' פלמוני, (24.10.2010). לצד החשיבות הטמונה בקיום רצונו של האדם שמונה לו אפוטרופוס ובכיבוד האוטונומיה שלו, שומה על בית המשפט, לבחון מהי טובתו האמיתית של אותו אדם בראייה כוללת ורחבה יותר ועל פי נסיבותיו הספציפיות של כל מקרה ומקרה.

58. במקרה שלפנינו, במטרה לעמוד כראוי על טובתה האמיתית של הגברת ש.ל., מונתה הקרן לטיפול בחסויים לשמש כאפוטרופה לעניינים הנוגעים לגופה ולרכושה. ההחלטה בדבר המינוי, נשענה על המלצותיהם של גורמי הרווחה כפי שהוצגו בפירוט ובברור בתסקיר הסעד מיום 3.2.2019. המסקנות בדבר נחיצות המינוי ודחיפותו היו חד משמעיות וזאת, נוכח ההתדרדרות המהירה במצבה הבריאותי והנפשי של הגברת ש.ל. ואשפוזה בבית החולים וכן, נוכח צורך להרחיק את בתה של הגברת ש.ל. מסביבתה על מנת שלא תחבל במתן הטיפול בה, בקבלת התרופות באופן סדיר, בשמירה על הרגלי תזונה והיגיינה בסיסיים ובקבלת החלטות רפואיות.

מהם גזרי סמכויותיו של אפוטרופוס על פי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות?

59. סעיף 33 לחוק קובע את אמות המידה לפיהן על בית המשפט לבחון את הצורך במינויו של אפוטרופוס וכן, תוחם את גבולות סמכויותיו של האפוטרופוס ואת חופש פעולתו:

"שיקול דעת בית המשפט במינוי אפוטרופוס לבגיר

33א. (א) לא ימנה בית המשפט אפוטרופוס לאדם בגיר לפי סעיף 33(א)(4),

אלא אם כן ראה כי התקיימו כל אלה:

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

בלא מינוי עלולים להיפגע זכויות, אינטרסים או צרכים של האדם;

[...]

לא ניתן להשיג את המטרה שלשמה נדרש מינוי אפוטרופוס ולשמור על טובתו של האדם בדרך המגבילה פחות את זכויותיו, חירותו ועצמאותו, לאחר שבחן את החלופות בנסיבות העניין, לרבות האפשרות למנות תומך בקבלת החלטות לפי סעיף 67ב.

(ב) נוסף על האמור בסעיף קטן (א), לא ימנה בית המשפט אפוטרופוס לאדם שאינו מסוגל לדאוג לענייניו אך מסוגל לקבל החלטות בקשר אליהם, אלא בנסיבות מיוחדות ולאחר שנוכח שאין מי שמוכן ומסוגל לסייע לו לדאוג לענייניו בלא מינוי כאפוטרופוס; מינה בית המשפט אפוטרופוס לאדם כאמור ייתן הוראות באשר לתפקידיו ולסמכויותיו של האפוטרופוס, בשים לב להוראות סעיפים קטנים (ה) ו-(ו), ובלבד שלא יוסמך האפוטרופוס לקבל החלטה בשמו של אדם בניגוד לרצונו.

[...]

(ה) בבוא בית המשפט לקבוע את העניינים שיימסרו לאפוטרופוס שמונה לפי סעיף זה יצמצם בית המשפט ככל האפשר את העניינים שיימסרו לאפוטרופוס אם ניתן להשיג את המטרה שלשמה מונה האפוטרופוס ולשמור על טובתו של האדם בלי לקבוע עניינים נוספים."

60. מאמציה של הקרן לטיפול בחסויים לדאוג לשלומה ולבריאותה של הגברת ש.ל. במסגרת גבולות הגזרה המותווים בחוק - נתקלו בקשיים. כזכור, בחודש אוקטובר 2019 פנה בית האבות שבו שהתה הגברת ש.ל. ללשכת הרווחה בבקשה להוציא צו הרחקה כנגד ביתה של הגברת ש.ל., אשר הגיעה עמה לבית האבות ושהתה לצידה לאורך כל שעות היממה. בתה של הגברת ש.ל., אישה נכה בעצמה, מצאה לה מחסה לצד מיטתה החמה של אימה הסיעודית בבית האבות וחיבלה בתהליכי החלמתה. הצוות הרפואי בבית האבות תיאר את הבת כאישה מוזנחת, אגרסיבית, עוינת, חשדנית, שתלטנית ואף מסוכנת. היא לא פסקה להתעמת עם המטפלים ולהפריע להם במהלך עבודתם. בסמוך לאחר מכן, חלה התדרדרות חמורה במצבה הרפואי של גברת ש.ל. והיא אושפזה בבית החולים. והבת? מצאה לה מחסה נוסף, הפעם לצד מיטתה של האם בבית החולים.

61. והנה - תם האשפוז. הגיעה העת להשתחרר מבית החולים. והגברת ש.ל.? היא מתנגדת לשחרורה בכל תוקף. האם המדובר בהתנגדות כנה ואמיתית? האם המדובר ברצון שהתגבש כתוצאה מהשפעתה של הבת? באן אם כן ובין אם אחרת - זהו רצונה של גברת ש.ל. - וברצון זה שומה על בית

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

המשפט להתחשב, ובלבד שאין המדובר בהשפעתה של הבת, וכי המדובר ברצונה האמיתי של הגברת ש.ל. ואכן "לא קלה היא לא קלה דרכינו..."

תיקון מס' 18 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות

62. החובה להגן על חרותם ורצונותיהם של אנשים שמונה להם אפוטרופוס עוגנה בחוק במסגרת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות (תיקון מס' 18), תשע"ו-2016 (להלן - "תיקון מס' 18 לחוק הכשרות"). הרציונל בבסיס התיקון עמד על הצורך במתן דגש על כבודם וזכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות ואנשים בגילאים מבוגרים, נוכח השינויים בתפיסות החברתיות כלפי אוכלוסיות אלה בישראל ובעולם. התיקון לחוק התבסס על גישה שמטרתה להעצים ולהגביר את עצמאותם של אותם אנשים ולהציב את הזרקור על תכונותיהם הייחודיות והצרכים השונים של כל אחד מהם. שינוי זה, הוביל להכרה במגוון סוגי המוגבלויות ולהבנה כי אין להתייחס אליהן באותו האופן ולבחון אותן כמקשה אחת. להיפך. על ההתייחסות לנושא להיעשות באופן מעמיק והוליסטי יותר, בשאיפה להגשים את רצונו של האדם המסוים, בהתחשב בנסיבות הקיימות, תוך שיתופו, עד כמה שניתן, בכל החלטה הנוגעת אליו.

63. במסגרת תיקון מס' 18 לחוק הכשרות, עוגנו העקרונות הכלליים הצריכים לעמוד לנגד עיניו של כל אפוטרופוס ואשר על פיהם עליו לפעול במהלך מילוי תפקידו:

"חיובי האפוטרופוס

67ד. (א) אפוטרופוס חייב לפעול בשקידה, במיומנות, במסירות ובלא התרשלות, ולנהוג בתום לב לשמירת עניינו של האדם שהוא אפוטרופוסו ולא לטובת ענייניו שלו".

64. עקרון טובת "האדם שמונה לו אפוטרופוס" מוגדר כעיקרון עצמאי ועליו להגשים, עד כמה שניתן, את רצונותיו של אותו אדם. על האפוטרופוס לחתור לשמירה על עצמאותו של האדם מושא מינויו, על האוטונומיה שלו ועל פרטיותו, לחזק את המשך השתלבותו בקהילה ואת משפחתו, וכן, להקפיד לפעול על פי ערכיו, כפי שהיו בעבר, בעת שהיה מסוגל לדאוג לענייניו. הוראת לשון סעיף 67(ה) לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות קובעת כדלקמן:

"דרכי פעולתו של אפוטרופוס שמונה לבגיר

67ה. (א) במילוי תפקידיו והפעלת סמכויותיו יפעל אפוטרופוס שמונה לבגיר בהתאם לעקרונות אלה:

(1) שמירת כבודו של האדם ובדרך שתגביל זכויותיו וחירותו

במידה הפחותה ביותר;

(2) שמירה, ככל האפשר, על פרטיותו של האדם;

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

(3) בדרך שתאפשר לאדם לממש את יכולותיו ולשמור על מרב

עצמאותו האפשרית, בהתאם ליכולותיו."

[...]

(ד) האפוטרופוס יסייע לאדם ויעודד אותו לקבל החלטות בעצמו בעניינים הנוגעים לו, ככל שהאדם מסוגל לכך.

[.....]

(ז) האפוטרופוס יתייעץ לפי הצורך עם גורמים מקצועיים ובני משפחה וחברים קרובים של האדם וייעזר בהם לשם קידום ענייניו, והכול תוך שמירה על פרטיותו.

(ח) אפוטרופוס, לרבות אפוטרופוס שמונה לאדם שמצבו ויכולת הבנתו משתנים מזמן לזמן או מעניין לעניין, יפעל במילוי תפקידיו מתוך התחשבות בשינויים במצבו או בהבנתו, לרבות לעניין שמיעת דעתו, התייעצות עמו, התחשבות ברצונותיו ועידודו לקבל החלטות ולנהל את העניינים הנוגעים לו בעצמו בזמנים או בעניינים שבהם הוא מסוגל לכך."

65. בכל הנוגע להליך קבלת ההחלטות בענייניו של אדם שמונה לו אפוטרופוס, נקבע המתווה הבא:

דרכי קבלת החלטות בענייניו של אדם שמונה לו אפוטרופוס

167. (א) האפוטרופוס ישמע את דעת האדם שהוא אפוטרופוסו, ישתפו בכל עניין והחלטה הנוגעים אליו וייעץ עמו, אם ניתן לברר את דעתו; לשם כך ימסור האפוטרופוס לאדם את המידע הדרוש לו, לרבות מהות העניין נשוא ההחלטה או הפעולה, החלופות האפשריות, היתרונות והחסרונות שבבחירת כל אחת מהן ואת המלצתו של האפוטרופוס, אם ישנה, והטעמים ביסודה; לעניין סעיף זה, "ניתן לברר את דעתו" ו"מסוגל להבין בדבר" - לרבות לאחר שניתן לו מידע בדרך האמורה בסעיף קטן (ג).

(ב) בקבלת החלטות בעניינים שבסמכותו יפעל אפוטרופוס לפי המפורט להלן:

[...]

(2) אם לא נתן האדם הנחיות מקדימות - לפי רצונו של האדם אם הוא מסוגל להבין בדבר ואת משמעות ההחלטה, ואם לא ניתן לעמוד על רצונו

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

של האדם - בהתאם לרצונו כפי שהובע בעת שהיה מסוגל להבין בדבר או כפי שניתן ללמוד מהתנהגותו בעבר או מהשקפת עולמו ואורח חייו כפי שהיו בעבר והכול אלא אם כן האפוטרופוס סבור שהחלטה תגרום לפגיעה של ממש באדם;

(3) אם האדם לא מסוגל להבין בדבר ואת משמעות החלטה ולא ניתן לעמוד על רצונו הקודם כאמור בפסקה (2) - בהתאם לטובתו, מתוך התחשבות ברצונו הנוכחי;

(4) בעניין אישי מהותי או בעניין רפואי מהותי, אם האדם מתנגד בשעת מעשה לפעולה, גם לאחר שהאפוטרופוס ניסה להגיע עמו להסכמה; נותרה מחלוקת בין האדם לאפוטרופוס ינסה האפוטרופוס להגיע עמו להסכמה, ואם לא הגיע עמו להסכמה - יפנה לוועדת אתיקה כמשמעותה בחוק האמור או לבית המשפט בבקשה למתן הוראות, לפי העניין".

66. לשם שלמות התמונה, יצוין כי עוד בטרם תיקון מס' 18 לחוק הכשרות פרסם משרד האפוטרופוס הכללי חוברת הנחיות וכללים אשר היוותה חלק בלתי נפרד מהסכמי שכר הטרחה עם תאגידי האפוטרופוס אשר אושרו אותה העת בבתי המשפט. כחלק מאותן הנחיות, נקבע כי על האפוטרופוס לפעול בדרך שתאפשר לחסוי לממש את יכולותיו ולשמור על מירב עצמאותו, על פי יכולותיו. עוד נקבע, כי על האפוטרופוס לפנות לבית המשפט לשם קבלת הוראות בכל עניין שבו הוא איננו מוסמך על פי דין לקבל החלטות בשם האדם מושא מינויו. במקרים בהם האדם שמונה לו אפוטרופוס מגלה התנגדות להחלטה שנלקחה בעניינו, לטיפול או לשירות שהאפוטרופוס היה סבור כי יעלו בקנה אחד עם טובתו, ינסה האפוטרופוס להביאו לידי הסכמה תוך הסתייעות בגורמים שונים לרבות בני משפחה. בעניינים אישיים עקרוניים, בהם נותר החסוי איתן בהתנגדותו, על האפוטרופוס לפנות לבית המשפט בבקשה למתן הוראות.

67. הנה כי כן, תיקון מס' 18 לחוק הכשרות הביא לקדמת הבמה את החשיבות הטמונה בצורך לעמוד ולכבד את רצונו האמיתי והכנה של האדם שמונה לו אפוטרופוס. לצד האמור, בדברי ההסבר להצעת החוק הנ"ל בחר המחוקק להתייחס אף למצב שבו מתקיים קונפליקט בין רצונו של אותו אדם לבין "טובתו הכוללת". או אז, צוין כי ניתן יהיה לבחור באפשרות הנוגדת או מגבילה את אותו רצון (עמוד 3 לדברי ההסבר):

"יודגש כי העקרונות המבליטים את העצמאות, האוטונומיה וכיבוד הרצון של אדם אינם באים על חשבון מחוייבותה של החברה להגן על חסויים ולשמור על טובתם. בדרך כלל יהוו עקרונות אלה חלק מתפיסה רחבה של "טובת החסוי"; ואולם במצבי התנגדות, כאשר יש חשש מבוסס כי כיבוד רצונו של

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

אדם, למשל, יפגע בטובתו, יהיה מקום להגבילו. הגבלה כאמור תיעשה באופן המינימאלי הנדרש, בהתאם לעקרון האמצעי הפחות מגביל".

68. הנה כי כן, התיקון לחוק שם אמנם דגש משמעותי על צורך להתחשב ברצונו של אדם שמונה לו אפוטרופוס אולם לא העניק לצורך זה מעמד בכורה בכל מקרה ומקרה. בהתקיים סתירה בין הפתרון שבו האדם חפץ, לבין עמדתם הברורה של האפוטרופוס ויתר גורמי המקצוע הרלוונטיים ביחס לפתרון זה, על ההחלטה להילקח בראי "טובתו הכוללת" של אותו אדם. לשון אחר - על בית המשפט להתחשב ברצונו של אדם שמונה לו אפוטרופוס, במסגרת מכלול שיקוליו, אך בסופו של דבר, עליו לבסס הכרעתו אך ורק לאחר בחינה כוללת ומקיפה של נסיבות המקרה שהובא לפניו ולאחר בדיקה מדוקדקת וקפדנית של העדויות ומסד הנתונים.

69. א"פ (נצ') 19-06-58088 פלונית נ' פלונית (27.11.2019) (להלן - "פסק דין פלונית"), עסק במקרה בעל נסיבות דומות, שבו נדרש בית המשפט להורות על העברתה של פלונית, גברת שמונה לה אפוטרופוס, למוסד סיעודי בניגוד לרצונה. לנוכח דבריו היפים של כבוד השופט א' זגורי מצאתי לנכון להביאם גם כאן כפי שהובאו בסעיף 16 לפסק הדין:

"חייבים אנו לזכור את הקשר נפש-גוף. אי אפשר להציל האחד ולפגוע באחר. הנה שוב מדוע עיקרון ההשתתפות בהליך של אותו אדם צריך להיות עיקרון מקודש. על בתי המשפט ללמוד את הנעשה בחיי האדם מתוך סביבתו הטבעית, מתוך נקודת ראותו שלו, מתוך המבט שלו על החיים ועל התהליך המשפטי. במהלך כל הדרך מחוייב בית המשפט להזהיר עצמו מלנהוג בשיפוטיות במובן הביקורתי של המילה, לאורך כל הדרך מצווים כולנו לזכור לכבד את הדרך שאותה אדם בחר לעצמו בחייו (גם במקרים של כמעט אפס מודעות עצמית וגם במקרים ש"אנו" - החברה חושבים שמדובר בדרך מזעזעת לחיות את החיים). ההתערבות בחיי אותו אדם עלולה לטלטלו מן הקצה אל הקצה. היא יכולה להציל את גופו אך להרוג את נשמתו. מדובר באיזון עדין שיש לערוך".

70. בנסיבות שלפנינו, ניצב מהכיוון האחד - רצונה הברור של הגברת ש.ל שלא להתפנות מבית החולים ולא להגיע לבית אבות. כיבוד רצונה אם כך, מחייב לכאורה את המשך הישארותה בתחומיו. אחזור ואפנה בנקודה זו, לעדותה של האפוטרופה לדין בבית המשפט כפי שניתנה במהלך הדיון מיום 4.12.2019 (עמוד 7 לפרוטוקול הדיון, שורות 9-3):

"אני ראיתי אותה, ישבתי בחדר שלה יותר מחצי שעה, שוחחתי איתה, אני סבורה שזה רצונה, היא הייתה קוהרנטית מאוד, האישה יודעת להביע את רצונה, אני יכולה לומר שניתן להרגיש את עניין הזיכרון שלה, לא צריך להיות רופא בשביל זה אבל היא יודעת להביע את רצונה והיא אמרה לי שהיא לא

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

רוצה שום בית אבות ולא רוצה מוסד היא רוצה ללכת הביתה וזה רצון ברור של הרבה מאוד אנשים. בית, לא מוסד. הבית השכור הוא גם בית, היא לא רוצה מוסד".

71. מהכיוון השני - ניצבת הידיעה לפיה כל שהייה נוספת של הגברת ש.ל בבית החולים תוך חשיפתה הממושכת לחולים אחרים, עלולה לגרום להתדרדרות ולהחמרה נוספת במצבה. חוסר שיתוף הפעולה שלה ושל בתה וסירובן המוחלט להתפנות מבית החולים הותירו את גורמי הטיפול ואנשי המקצוע במצב של חוסר אונים וחוסר יכולת למנוע או לשנות את המצב - מצב המנוגד באופן עובדתי לטובתה של הגברת ש.ל בכל מישור אפשרי.

72. אכן, על בית המשפט להימנע ממצב של דאגת יתר והחלה של פטרנליזם מגוון, אשר יש בו משום צמצום של חרות האדם ופגיעה בכבודו.

73. בנסיבות אלה, כך נטען, ההגנה על זכותם לכבוד ולהגנה של אנשים שמונה להם אפוטרופוס, איננה בגדר הפגנת פטרנליזם אלא בגדר צורך כנה ואמיתי. ומה בנוגע לצורך העולה במקרה של הגברת ש.ל? נוכח גילה המתקדם ומצבה הרפואי המורכב, סבורני כי פרט לצורך להתחשב ברצונה, שומה על בית המשפט ליחד משקל רב גם להמלצות הרפואיות ולמסקנות מטעם גורמי הרווחה בכל הנוגע לפתרון הנכון והראוי ביותר עבורה.

74. נציגת בית החולים צרפה לתיק בית המשפט תצהיר מטעמו של פרופסור אלון הרשקו מיום 3.12.2019 ממנו עולה, כי הטיפול בגברת ש.ל הסתיים זה מכבר, וכי המשך שהותה בבית החולים במחלה פנימית אינו מייטיב עמה אלא עלול לגרום לה נזק רפואי מפאת החשש להידבקויות במחלות נוספות, וכי עליה לצאת מבית החולים ולעבור למסגרת התואמת את צרכיה. ביום 8.12.2019 הוגשה לבית המשפט הודעה דחופה מטעם בית החולים, ממנה עולה כי מצב המחלקה בה שוהה הגברת ש.ל הוא קשה במיוחד. במחלקה אושפזו חולי שפעת רבים, וחולים נוספים במחלות שונות. **כל שהות נוספת של הגברת ש.ל במחלקה מסכנת אותה בצורה ממשית.**

75. הקרן לטיפול בחסויים, כמו גם האפוטרופה לדין ונציגת בית החולים הדגישו שוב ושוב את הצורך להתגבר על השפעתה ההרסנית של הבת ועל השליטה הטוטאלית אותה היא מפגינה כלפי אימה. בד בבד, צוינו ההשלכות שעלולות להיגרם מקום שבו יוחלט להשאיר את הגברת ש.ל ובתה יחדיו שוב, יחד ללא כל השגחה ופיקוח. נוכח האמור, כל אפשרות לפיה הגברת ש.ל ובתה תעבורנה לגור יחדיו בדירתה של האם בבית ים - אינה רלוונטית. יתרה מכך, שעה שהדירה בבית ים איננה משופצת וממוקמת בקומה שלישית בבניין ללא מעלית, אין כל טעם להידרש לפתרון לפיו גברת ש.ל תעבור לדירה לבדה ותסתייע בשירותיו של מטפל סיעודי. הלכה למעשה, פרט לאפשרות של מעבר לסידור מוסדי חלופי, לפחות לעת הזאת, לא נמצאה כל חלופה רלוונטית אחרת.

76. ביום 9.12.2019 ניתנה הודעה מטעם האפוטרופה לדין, במסגרתה נמסר לבית המשפט, כי לו הגברת ש.ל תשוב לדירתה, כי אז היא תהפוך "לאסירה" ולא תוכל לצאת ממנה וזאת בשל העובדה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 19-11-40061 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב

כי הדירה ממוקמת בקומה שלישית ללא מעלית, והמצבה הרפואי של הגברת ש.ל אינו מאפשר לה להתנייד. משכך הצטרפה האפוטרופה לדין לבקשת האפוטרופוס, לפיה הגברת ש.ל תעבור למוסד סיעודי מתאים, והתאקלמותה בבית האבות תיבדק.

77. הקרן לטיפול בחסויים הודיעה ביום 9.12.2019 לבית המשפט, כי בית האבות "ותיקים" שומר לגברת ש.ל מקום עד ליום 10.12.2019.

התוצאה

78. משעה שכל הגורמים המטפלים בתיק הנדון תמימי דעים בנוגע לכך, שהגברת ש.ל צריכה לצאת מבית החולים ולעבור למוסד סיעודי, וזה המקום היחידי שבנסיבות הקיימות בשל מצבה הרפואי יטיב עימה אני מורה על העברתה של הגברת ש.ל מבית החולים חרף התנגדותה למוסד הסיעודי "ותיקים" בבני ברק במידי ולכל המאוחר עד ליום שלישי ה-10.12.2019 בשעה 10:00.

79. לשם ביצוע המעבר הקרן לטיפול בחסויים תכין את הגברת ש.ל למעבר על כל המשתמע מכך לרבות טיפול מתאים מול גורמי הרווחה, בית החולים ולמוסד הסיעודי "ותיקים". האפוטרופה לדין תעדכן את בתה של הגברת ש.ל על ההחלטה.

80. בתה של הגברת ש.ל לא תצטרף להסעה של הגברת ש.ל באמבולנס למוסד הסיעודי "ותיקים", וזאת כדי לאפשר את קליטתה שם.

81. לבתה של הגברת ש.ל יקבעו ימים ושעות בהן היא תוכל לבקר את אימה, על פי המקובל במוסד הסיעודי "ותיקים", ועל פי רצונה ומצבה של הגברת ש.ל וקביעתו של הצוות המטפל ובשיתוף הקרן לטיפול בחסויים.

82. האפוטרופה לדין והקרן לטיפול בחסויים יעדכנו את בית המשפט בעוד 30 יום בנוגע להתאקלמותה של הגברת ש.ל במוסד הסיעודי.

83. במידת צורך, ועל פי בקשת הקרן לטיפול בחסויים אני מורה למשטרת ישראל לסייע בביצוע החלטתי זו.

84. המזכירות תסגור התיק ותודיע לצדדים.

85. ההחלטה ניתנת לפרסום בכפוף להשמטת פרטים מזהים.

ניתן היום, י"א כסלו תש"פ, 09 דצמבר 2019, בהעדר הצדדים.

איריס אילוטוביץ' סגל, שופטת

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

א"פ 40061-11-19 בחסויים ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב